

korosti hoikkuutta, pituutta ja silmiinpistäviä kasvonpiirteitä, kuten korkeita poskipäitä ja suoraa hammasrivistöä. Nämä olivat osa kauneuskilpailuisa vaadittavaa ”häkellyttävää kauneutta”, jota ylläpidettiin ki-soissa keinotekoisesti esimerkiksi peruukeilla, korkokengillä ja meikeillä mutta joka tässä kontekstissa nähtiin osana nigerialaista ”luonnollista” kauneutta, joka erottaa heidät muista kilpailijoista.

Samassa yhteydessä, ikään kuin luonnollisuuden jatkeena, kirjassa kiinnostavasti esitelty kokkaustaito nähtiin laajassa merkityksessä osana tätä nigerialaisnaisen *kauneutta*. Mieleeni jäi erityisesti osallistujien arvioinnin eläväiset kuvaukset siitä, miten kokoruuanlaittoprosessi oli osana tätä arvomuodostusta: tarvikkeet ostetaan ja tingitään torilta, valmistetaan ja laitetaan esille perinteiden mukaisesti. Tällä kokonaisuudella osoitetaan kulttuurista kompetenssia, itseenäisyyttä vanhemmista ja riippumattomuutta länsimaisista vaikutteista, kuten pikaruuasta, ja näin myös lojaaliutta nigerialaiselle kulttuuriperinnölle.

Ensimmäinen ajatus tästä on, että olisi herkullista ajatella suomalaisia kauneuskilpailuja tai missikisoja samanlaisten uusien osioiden kautta ja miettiä, mikä olisi suomalainen pe-

rintainen ruokalaji, jota valmistettaisiin tuomaristolle osana kauneuskilpailua. Olisiko tarjolla talkkunaa ja viiliä, ryppyttäsikö kilpailija kenties piirakoita vai tarjoaisiko hän tillilihaa muusipedillä laittaen kyytipojaksi survottua puolukkaa ja lasillisen kotikaljaa? Toisaalta on mielenkiintoista unelmoida siitä, missä vaatteissa tätä osiota suoritettaisiin. Kenties kilpailijan yllä olisi Jaakko Kolmoselta tuttu Väinämöisen hattu ja pel-lavapaita? Kansallispukuihin Miss Suomi -kilpailijoita onkin aiemmin jo puettu, eli ehkä tämän osuuden voisi yhdistää liehuviin lettinauhoihin ja kii-reisten supikkaiden kopinaan.

Vaikka Suomessa kokkaustaitoa ja perinneruokatietoutta ei ehkä arvosteta osana mis-sikauneutta, on kummankin maan kontekstissa kuitenkin kyse ”oikeanlaisen” feminiinisyiden esittämisestä. On selvää, että koska kirja kertoo globaalista eriarvoisuudesta, sen suora rinnastaminen Suomeen ontuu ja jopa karnevalisoi tärkeää aihetta. Kauneuskilpailut pohjoismaisessa kontekstissa näyttävät hyvin eri tavoin kuin siirtomaavallan ja sisällissotien runtelemassa Nigerias-sa, joka pyrkii kilpailun avulla korottamaan omaa taloudellista ja maailmanpoliittista asemaansa. Nigerian kaltaisten maiden historiasta hyötyneissä hyvinvointivaltioissa kauneus-

kilpailut ovat melko harmitonta ja vähän huonosti aikaa kestänyttä viihdettä.

Suosittelen Balogunin kirjaa kaikille, joita kiinnostaa kauneus, postkolonialistinen nationalismi, eriarvoisuus, globalisaatio, kehollisuus ja luokkaliikkuvuus. Se on nautinnollisen eläväinen lukukokemus, joka avaa kiinnostavasti kauneuden arvostamisen universaaliutta ja sen kytkeytymistä eriarvoisuuteen, mutta antaa tilaa myös paikallisille sisällöille. Kirja on tärkeä myös siksi, että se haastaa ja monipuolistaa sosiologian pääasiassa länsimaiseen kauneuskäsitykseen pohjautuvaa näkökulmaa ja ymmärrystä ulkonäköön kytkeytyvästä eriarvoisuudesta.

Erica Åberg

Yhteisen päätöksenteon mikrososiologiaa

Camilla Lindholm, Melisa Stevanovic & Elina Weiste (toim.): Joint Decision Making in Mental Health. An Interactional Approach. Cham: Palgrave Macmillan, 2020, 327 s.
ISBN 978-3-030-43530-1

Camilla Lindholmin, Melisa Stevanovicin ja Elina Weisteen

toimittamassa kirjassa *Joint Decision Making in Mental Health. An Interactional Approach* syvennyttään päätöksenteon vuorovaikutukseen mielenterveyspalvelujen kontekstissa. Erilaisten mielenterveyden ongelmien vaikutuksia yksilön päätöksentekoon on tutkittu paljon, mutta tässä teoksessa näkökulma on vahvasti vuorovaikutuksellinen. Kirjan monitieteisestä näkökulmasta vastaavat useiden eri alojen kirjoittajat, kuten sosiologian, kielentutkimuksen, viestinnän, psykologian ja antropologian asiantuntijat. Kirjoittajia ja artikkeleita yhdistää vuorovaikutuksen yksityiskohtiin pureutuva keskustelunanalyttinen menetelmä, jossa analysoidaan autenttisia keskusteluja.

Yhteinen päätöksenteko koostuu käytännössä ehdotusten tekemisestä ja niihin vastauksista. Tällaisessa pienessä vuorovaikutuksen sekvenssissä rakentuu ja tiivistyy monen eri ulottuvuuden asioita: osallistujien tieto, valta ja niiden epäsymmetria sekä (mielenterveyspalvelujen) ideologia. Kirja kytkettykin tiiviisti laajempaan keskusteluun osallisuudesta sekä valalla oleviin diskursseihin siitä, miten mielenterveyspotilaita ja -kuntoutujia tulisi osallistaa heitä itseään koskevaan päätöksentekoon. Osallistamisen pyrkimykset kietoutuvat vuorovaikutuksessa hienovaraisiin neuvotteluihin vallasta, jotka tässä teoksessa pyritään tuomaan esiin ja kriittisenkin tarkastelun alle.

Aiempi keskustelunanalyttinen tutkimus päätöksenteosta terveydenhuollossa on painotunut kahden henkilön välisiin keskusteluihin lääkärin vastaanotoilla. Kirjan ansioihin lukeutuukin ehdottomasti sen monipuolisuus: artikkelit käsittelevät kahdenkeskisten keskustelujen lisäksi useamman osapuolen välisiä keskusteluja, ja lääkärin vastaanottojen lisäksi kirjoittajat analysoivat esimerkiksi kuntoutusryhmien, psykoterapian ja toimintaterapian vuorovaikutusta. Myös itse päätökset koskevat hyvin monenlaisia ja monitahoisia asioita. Esimerkiksi niin sanottuja korkeiden panosten (*high-stakes*) päätöksiä tehdään muun muassa lääkityksen lisäämisestä tai lopettamisesta, kun taas matalampien panosten (*low-stakes*) päätökset koskevat arkisempia asioita, kuten minkälaisen julisteen kuntoutusryhmäläiset haluavat tehdä. Kirjoittajat ottavat myös kantaa näiden tilanteiden eroihin ja ehdottavat ratkaisuja siihen, miten osallisuus ja päätösten aito ”yhteisyys” (*jointness*) saataisiin maksimoitua kaikkein merkityksellisimmässä päätöksissä.

Kirjan yksitoista empiiristä artikkelia on jaettu kolmeen

osioon. Ensimmäinen käsittelee mielenterveyspalvelujen asiakkaiden keinoja vastustaa päätöksenteon eri vaiheita. Asiakkaiden vastustusta tarkastellaan kahdesta vastakkaisesta näkökulmasta: yhtäältä vastustusta voi pitää hidasteena, joka vaikeuttaa päätöksen saavuttamista, toisaalta sen voi nähdä nimenomaan osallistumisen mahdollistajana. Toisessa luvussa Stevanovic ja kumppanit esittävät, että vaikka mielenterveyskuntoutujille suunnatun klubitalon työntekijöiden toiminta perustuu varsin ymmärrettäviin yhteistyön ja pedagogisen lähestymistavan periaatteisiin, heidän osallistamisensa keinot vaikuttavat päätöksenteon aitoon yhteisyyteen negatiivisesti kahdella tavalla. Ensinnäkin työntekijöiden käytänteet eivät mahdollista asiakkaiden erimielisyyden osoittamista epäsuorasti tavalla, jossa kasvojen menettäminen ei ole uhkana. Toiseksi työntekijöiden käytänteet eivät tue asiakkaiden metatason vastustamista eli sen vastustamista, onko päätös ylipäätään keskustelun arvoinen. Arkivuorovaikutuksessa ehdotuksen jälkeisellä hiljaisuudella tyypillisesti välitetään kansapuhujalle, ettei kysymys ole edes tarkoituksenmukainen. Tätä mahdollisuutta mielenterveyskuntoutujilla ei aina ole.

Kirjan toinen osio käsittelee mielenterveystyön ammattilai-

sen vastauksia asiakkaiden tekemiin ehdotuksiin. Tässäkin osiossa erottuu selkeästi kaksi eri tasoa: keskustelun agendaan vaikuttaminen (metataso) sekä vaikutusmahdollisuudet varsinaiseen päätökseen. Asiakkaiden hienovarainen vastustus voi toisinaan kohdistuakin enemmän nimenomaan päätöksenteon prosesseihin kuin varsinaisiin lopputuloksiin. Seitsemännessä luvussa Galina Bolden kollegoineen osoittaa miten se, että asiakkaiden ehdotukset ylipäätään otetaan käsittelyyn, voi olla tärkeämpää tai vähintään yhtä tärkeää kuin se, että heidän ehdotuksensa lopulta hyväksyttyisiin. Tämä pitää paikkansa erityisesti sellaisten mielenterveyden häiriöiden yhteydessä, joissa asiakkaat eivät itse täysin tiedosta omia ongelmiaan, kuten esimerkiksi skitsofrenia tai kaksisuuntainen mielialahäiriö. Bolden ja kollegat myös osoittavat, miten näissäkin tilanteissa lopulliset hoitopäätökset eivät kuitenkaan ole välttämättä vain yksisuuntaisia, vaan asiakkaiden toiveet ja ajatukset pyritään huomioimaan ja ottamaan osaksi keskustelun agenda.

Teoksen kolmas osio syventyy osallisuuden ja osallistamisen ideologioihin sekä siihen, miten ne ilmenevät käytännön vuorovaikutuksessa. Kymmenennessä luvussa Weiste osoittaa, miten toimintaterapiaan liittyvissä ak-

tiviteeteissa (esimerkiksi ruuanlaitossa tai askartelussa) terapeutit eivät tarjoa asiakkailleen suoria ratkaisuja vaan madaltavat omaa tiedollista statustaan ja edistävät siten kuntoutusta: asiakkaat keksivät ratkaisut ongelmiin itse. Kirjan koherenssi hetkellisesti hieman hajoaa luvussa 11, jossa syvennyttään erään psykoterapeutin affektiviisiin ja nonverbaalisiin keinoihin pariterapian asiakkaiden ongelmien käsittelyssä. Yhteys päätöksenteon prosesseihin jää tässä kyseisessä luvussa melko pintapuoliseksi, vaikka luku muutoin on erittäin mielenkiintoinen. Lukijana tähän kiinnittää ehkä enemmän huomiota, kun lukua peilaa siihen, miten käytännöllisellä tasolla muissa luvuissa liikutaan. Useissa kirjan luvuissa annetaan myös konkreettisia ehdotuksia siihen, miten päätöksentekoprosessiin liittyviä vallan ja osallisuuden dilemmoja voitaisiin ratkoa mielenterveystyössä.

Kirjan mielenkiintoisinta antia ovat klassiset sosiologiset oivallukset ja paljastukset siitä, miten sosiaalisen vuorovaikutuksen "itsestäänselvytykset" eivät aina olekaan itsestään selviä. Kuidennessa luvussa Stevanovic ja kumppanit esittävät, että kun klubitalon työntekijä teki itse ehdotuksia, hän vei huomiota pois asiakkailta ja saattoi jopa omia asiakkaiden ehdottamia ideoita. Arkiymmärryksessä tämä olisi

osallistamisen näkökulmasta hyvinkin ei-toivottavaa. Stevanovic ja kumppanit kuitenkin osoittavat, miten näissä tapauksissa työntekijä ilmaisi omaehtoista innostusta aiheeseen ja loi mahdollisesti avoimen ilmapiirin, jossa ihmiset uskaltaisivat sanoa, mitä mielen päällä on. Tämä myös johti muiden osanottajien osallistumiseen. Yhdeksännessä luvussa Jenny Paananen ja kollegat näyttävät, miten klubitalon toiminnassa jäsenten ja työntekijöiden jakaminen kielellisesti kahteen luokkaan ("me" ja "te") sai aikaan osallistumista. Klubitalon ideologian mukaisesti tällaista jakoa ei tulisi tehdä, vaan kaikkien tulisi olla päätöksenteossa samalla viivalla. Käytännössä tasavertaisuus on kuitenkin näennäistä, sillä klubitalon työntekijöillä on enemmän valtaa kuin asiakkailta. Tutkimuksen perusteella näyttääkin siltä, että näiden valtaerojen avoin tunnustaminen voi paradoksaalisesti johtaa suurempaan asiakkaiden osallistumiseen. Kirjan viimeisessä, ja ehkä sosiologisesti mielenkiintoisimmassa, luvussa Taina Valkeapää ja kumppanit pohtivat, miten klubitalon "konsensus-ajattelu" käytännössä voi johtaa siihen, että toimintakykyisimmät osallistujat jyräävät muut. Tämä on konsensus-ideologian mukaisesti myös ikään kuin hyväksyttävää, koska kaikille on annettu tasavertainen mahdollisuus

osallistua. Kirjoittajat pohtivat, olisiko kuitenkin välillä parempi järjestää demokraattinen äänestys, jossa jokaisen äänellä on sama painoarvo. Intuitiivisesta viehättävyydestään huolimatta konsensukseen pyrkiminen ei siis välttämättä olekaan aina paras ja osallistavin tapa päätöksentekoon mielenterveyskuntoutuksessa.

Suosittelen kirjaa mielenterveystyön ammattilaisille ja päätöksenteon osallisuudesta kiinnostuneille, epäsymmetrisen vuorovaikutuksen tutkijoille sekä erityisesti niille sosiologeille, jotka (mahdollisesti) ovat kokeneet keskustelunanalyysin menetelmän liian rajoittuneeksi laajempien yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkastelemisessa.

Emmi Koskinen

Luokka, valtasuhteet ja eriarvoisuus nyky-Euroopassa

Cédric Huguée, Etienne Penissat & Alexis Spire:
Social Class in Europe: New Inequalities in the Old World.
 Lontoo & New York: Verso,
 2020, 224 s.
 ISBN 978-1-78873-628-2

Ranskalaisten sosiologien Cédric Huguée'n, Etienne Penissat'n

ja Alexis Spiren *Social class in Europe* kartoittaa luokka-analyysin keinoin Euroopan sosiaalista tilaa. Tekijät ammentavat luokan määrittelyssään bourdieulaisesta moniulotteisesta tarkastelusta. Luokkaa tässä teoksessa määrittävät sekä taloudellinen että kulttuurinen pääoma, joiden pohjalle ryhmien sosiaalinen ja taloudellinen asema on rakentunut.

Tekijät peilaavat teoksensa käsitystä valtasuhteista suhteessa Thomas Piketty'n *Pääoma 2000-luvulla* (Into 2016) sekä Neil Fligsteinin *Euroclash* (Oxford University Press 2008) -teoksiin. Piketty'n mukaan markkinayhteiskunnassa ilmenevien valtasuhteiden ja eriarvoisuuden sydämessä on pääoman kasaantuminen hyvin pienelle osalle väestöä. Huguée'n ja kumppaneiden mukaan valtasuhteet ovat keskeisiä kaikilla sosiaalisilla kerrostumilla, eivät ainoastaan superrikkaiden ja muun väestön välillä.

Fligstein taas jakaa eurooppalaiset kolmeen yhteiskuntaluokkaan, jotka eroavat toisistaan muun muassa sen perusteella, kuinka vahvasti ryhmien jäsenet ovat kiinnittyneitä Eurooppaan ja Euroopan unioniin. Myös *Social class in Europe* jakaa eurooppalaiset kolmeen yhteiskuntaluokkaan sekä niiden alaluokkiin. Ai-

kaisemmasta tutkimuksesta poiketen kirjan tarkoituksena on selvittää luokkien välisiä ja sisäisiä eroja Euroopan tasolla. Siinä missä Fligstein kuvaa luokkia yleiseurooppalaisella tasolla, Huguée ja kumppanit asettavat tavoitteekseen osoittaa, kuinka maakohtaiset erot ovat kytköksissä maiden sisäisiin luokkarakenteisiin. Teoksessa keskitytään tilastotiedon saatavuuden vuoksi EU:n jäsenmaiden tarkasteluun.

Ensimmäisissä luvuissa kirjoittajat kuvaavat eriarvoisuutta EU:ssa kolmen yhteiskuntaluokan näkökulmasta. Liikkeelle lähdetään työväenluokasta, johon lasketaan kuuluvaksi heikosti koulutetut työntekijät (esimerkiksi palvelualan työntekijät ja siivoustyöntekijät), ammattitaitoiset ruumiillisen työn tekijät, pienyrittäjät sekä koulutetut palvelualan työntekijät. Luokan jäseniä yhdistää sosiaalinen epävarmuus sekä raskaat työolot. Työväen luokkaa määrittää nyky-Euroopassa epäedullinen asema suhteessa valtaan ammatti- ja markkina-liittojen heikkenemisen myötä.

Eurooppalainen työväenluokka ei kuitenkaan ole yhtenäinen joukko, mikä osoitetaan elin- ja tulotasojä tarkastelemalla. Eräänä havainnollistavana esimerkkinä näiden erojen valaisemiseen on käytetty auton omistamista. Ammattitaitoisten teollisuus-